

Дзяржаўная установа адукацыі
«Брожская сярэдняя школа Бабруйскага раёна»

АПІСАННЕ ВОПЫТУ ПЕДАГАГІЧНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ
«СІСТЭМА ЛАГАПЕДЫЧНАЙ РАБОТЫ
ПА КАРЭКЦЫІ ДЫСГРАФІІ НА АСНОВЕ
МОЎНАГА АНАЛІЗУ І СІНТЭЗУ
Ў БЕЛАРУСКАМОЎНАЙ ШКОЛЕ»

Міхлюк Лілія Анатольеўна,
настаўнік-дэфектолаг
8(029)144-89-57;
e-mail: mihluki@mail.ru

1. Інфармацыйны блок

1.1. Назва тэмы вопыту

Сістэма лагапедычнай работы па карэкцыі дысграфіі на аснове моўнага аналізу і сінтэзу ў беларускамоўнай школе.

1.2. Актуальнасць вопыту

У апошнія гады значна ўзрасла колькасць дзяцей з парушэннямі пісьмовай мовы. Праблема парушэнняў пісьмовай мовы ў школьнікаў - адна з самых актуальных, паколькі пісьмо і чытанне становяцца базай і сродкам далейшага навучання [2, с. 3]. Недаразвітасць моўнага аналізу і сінтэзу праяўляецца на пісьме ў скажэннях структуры слоў і сказа. Найбольш складанай формай моўнага аналізу і сінтэзу з'яўляецца фанематычны аналіз. Па прычыне гэтага асабліва распаўсюджанымі ў гэтым выглядзе дысграфіі будуць скажэнні гука-літарнай структуры слова [3, с. 271]. Карэкцыйна-педагагічныя заняткі на пункце карэкцыйна-педагагічнай дапамогі праводзяцца на мове, на якой ажыццяўляецца навучанне і выхаванне ва ўстанове адукацыі [4, с. 8].

Нягледзячы на тое, што карэкцыя дысграфіі з'яўляецца дастаткова вывучанай у спецыяльнай педагогіцы, паўстала пытанне падчас складання планавання і ў падборы матэрыялу для карэкцыі дысграфіі на аснове моўнага аналізу і сінтэзу для беларускамоўнай школы.

1.3. Мэта вопыту

Павышэнне эфектыўнасці працэсу навучання малодшых школьнікаў з дапамогай распрацаванай сістэмы лагапедычнай работы па карэкцыі дысграфіі на аснове моўнага аналізу і сінтэзу ў беларускамоўнай школе.

1.4. Задачы вопыту

1. Вывучыць метадычную літаратуру і педагагічны вопыт па пытанні карэкцыі дысграфіі на аснове моўнага аналізу і сінтэзу.

2. Распрацаваць сістэму лагапедычнай работы, якая ўключае планаванне і падбор практычнага матэрыялу для заняткаў, па карэкцыі дысграфіі на аснове моўнага аналізу і сінтэзу ў беларускамоўнай школе.

3. Прааналізаваць выніковасць работы і вызначыць эфектыўнасць выкарыстання сістэмы лагапедычнай работы па карэкцыі дысграфіі на аснове моўнага аналізу і сінтэзу ў беларускамоўнай школе.

1.5. Працягласць работы над вопытам

Сістэмная работа па карэкцыі дысграфіі вядзецца з 2010 года. У ходзе работы была вывучана нарматыўная і прававая дакументацыя, навукова-метадычная літаратура па выкарыстанні сістэмы лагапедычнай работы для ліквідацыі дысграфіі на аснове моўнага аналізу і сінтэзу ў беларускамоўнай школе. Пройдзена курсавая падрыхтоўка ў Акадэміі паслядыпломнай адукацыі па тэме «Карэкцыйная работа з дзецьмі ва ўмовах пункта карэкцыйна-педагагічнай дапамогі», курсавая падрыхтоўка па тэме «Абагульненне педагагічнага вопыту». Складзена планаванне для дзяцей 2-3 класаў на аснове тэматычнага планавання па беларускай мове для беларускамоўных школ, падрыхтаваны практычны матэрыял для выкарыстання на розных этапах урока. Праведзены аналіз вынікаў педагагічнай дзейнасці.

2. Апісанне тэхналогіі вопыту

2.1. Вядучая ідэя вопыту

Ліквідацыя праблем вуснай і пісьмовай мовы - адна з умоў паспяховасці навучання, эфектыўнасці школьнай адаптацыі і станаўлення асобы ў цэлым. Сістэма лагапедычнай работы па карэкцыі дысграфіі на аснове моўнага аналізу і сінтэзу ў беларускамоўнай школе для дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця малодшага школьнага ўзросту прапануе комплексны падыход да карэкцыі дысграфіі і змяшчае перспектыўнае планаванне для дзяцей 2-3 класаў на аснове тэматычнага планавання па беларускай мове і практычныя заданні. Планаванне дазволіць педагогам-дэфектолагам беларускамоўных школ выкарыстаць гэты вопыт для эфектыўнага правядзення карэкцыйных заняткаў. Можна сцвярджаць, што створаная сістэма работы дазваляе павысіць паспяховасць дзяцей, іх адаптацыю да школьнага жыцця.

2.2. Апісанне сутнасці вопыту

Парушэнне пісьма з'яўляецца найбольш распаўсюджанай формай маўленчай паталогіі ў вучняў малодшых класаў. На сённяшні дзень у айчыннай лагапедыі асветлены пытанні сімптоматыкі, механізмаў дысграфіі, структуры гэтага моўнага парушэння, распрацаваны як агульныя метадалагічныя падыходы, так і напрамкі, змест і дыферэнцыраваныя метады карэкцыі розных відаў дысграфіі (А.М. Корнеў, А.Г. Лалаева, І .Н. Садоўнікава і інш.).

Працы гэтых навукоўцаў я выкарыстоўваю у сваёй практычнай дзейнасці.

Мэтай лагапедычнай работы па карэкцыі дысграфіі на аснове парушэння моўнага аналізу і сінтэзу з'яўляецца карэкцыя парушанага механізму, фарміраванне тых псіхічных функцый, якія забяспечваюць нармальнае функцыянаванне аперацый працэсу пісьма.

Пры карэкцыі дысграфіі на аснове парушэння моўнага аналізу і сінтэзу мэтазгодна выкарыстоўваць наступныя метады:

Практычныя:

1. Практыкаванне - шматразовае паўтарэнне вучнем практычных і разумовых зададзеных дзеянняў.

2. Гульніёвы метады - выкарыстанне розных кампанентаў гульніёвой дзейнасці.

Наглядныя метады:

1. Назіранне.

2. Разгляд малюнкаў, карцін.

3. Паказ ўзору задання, спосабу дзеяння.

Славесныя метады

1. Расказ.

2. Папераджальныя, выніковыя і абагульняючыя гутаркі.

Заняткі з навучэнцамі праводзяцца як індывідуальна, так і ў групе. Асноўнай формай з'яўляюцца групавыя заняткі, як правіла яны праводзяцца ў

пазаўрочны час. Перыядычнасць заняткаў вызначаецца цяжкасцю парушэння моўнага развіцця.

Перспектыўны план работы для груп вучняў 2-3 класаў ўключае тры этапы карэкцыйна-развіваючага навучання. Дадзенае планаванне змяшчае прыкладныя заданні [5], якія адпавядаюць тэме заняткаў. Колькасць гадзін разлічана на перыядычнасць заняткаў 3-4 разы на тыдзень.

Мэта 1 этапу карэкцыйна-развіваючага навучання: ліквідацыя прабелаў у развіцці гукавога складу мовы.

Задачы 1 этапу:

1. Фарміраванне поўных уяўленняў аб гукавым складзе слова на базе развіцця фанематычных працэсаў і навыкаў аналізу і сінтэзу склада-гукавога саставу слова.

2. Карэкцыя дэфектаў вымаўлення.

Вялікую цяжкасць для дзяцей складае вывучэнне тэм, звязаных з гукавым аналізам - асновай асноў граматычнага пісьма. З мэтай актывізацыі разумовай дзейнасці вучняў я ўжываю не толькі традыцыйныя схемы, а выкарыстоўваю гульнявыя формы работы:

“Камень і вата” - выкладваем на парце дробныя каменьчыкі - сімвал цвёрдых зычных гукаў, камячкі ваты - мяккія зычныя;

“Званочак і малаточак” – вучні карыстаюцца цацкай-званочкам: «Хай званочак зазвініць над звонкім зычным»; цацкай-малаточкам: «Хай малаточак застукае над націскным галосным».

Нельга дзяцей вучыць па прынцыпе «рабі, як я», для іх развіцця вельмі важныя праблемныя сітуацыі. Вось, напрыклад, такая: «На глобусе я выявіла новую краіну - Краіну літар. У ёй шмат гарадоў, і не ўсе літары могуць знайсці сваё жыллё. У круглым горадзе жывуць літары - а, о, у; у квадратным - я, ю, ё; у трохвугольным - ь; у горадзе-ромбе- ш, ч; у авальным - Дзеці «рассяляюць» пакінутыя літары алфавіта і спрабуюць даказаць, па якім прынцыпе абраная краіна.

Стараюся ўлічваць цікавасць вучняў да дыдактычнага матэрыялу: дзеці могуць выбраць самі, з якім матэрыялам ім цікава і даступна ў дадзены момант працаваць. Напрыклад, гукавы аналіз якога слова вучань будзе рабіць зразумеўшы рэбус, выбраўшы карцінку або адгадаўшы загадку (*Дадатак 1*).

Для засваення навыкаў пісьма вялікае значэнне мае ўменне падзяляць слова на склады. Складовы аналіз дазваляе больш эфектыўна авалодаць гукавым складам слова. Слова дзеліцца на склады, затым склад, які з'яўляецца больш прастай маўленчай адзінкай, дзеліцца на гукі. У працэсе пісьма дзеці з дысграфіяй часта прапускаюць галосныя. Гэта звязана з тым, што пры апоры на ўнутранае прагаворванне яны лягчэй успрымаюць зычныя, якія з'яўляюцца больш выразнымі. Галосныя ж успрымаюцца як адценні зычных гукаў. Дзяленне на склады спрыяе вылучэнню галосных. Пры складовым аналізе робіцца апора на галосныя гукі.

Пры фарміраванні дзеяння складовага аналізу з апорай на знешнія дапаможныя сродкі прапануюцца наступныя заданні: адпляскаць або адстукаць слова па складах. Дзяцей гэтак жа просяць тыльным бокам далоні ўспрымаць рух сківіцы. Магчымасць выкарыстання гэтага прыёму звязана з тым, што галосныя гукі вымаўляюцца з вялікім раскрыццём рота, з вялікім апусканнем ніжняй сківіцы, чым зычныя. Колькасць рухаў ніжняй сківіцы адпавядае колькасці галосных і складоў у слове.

На гэтым этапе ў вучняў павінны быць:

- кампенсаваны асноўныя прабелы ў фарміраванні фанематычных працэсаў;
- сфарміравана накіраванасць увагі на гукавы склад мовы;
- удакладнены першапачатковыя ўяўленні аб гука-літарным, складовым саставе слова, праведзена дыферэнцыяцыя гукаў;
- удакладнены і актывізаваны існуючы ў дзяцей слоўнікавы запас і канструкцыі простага сказа;
- уведзены ў актыўны слоўнік неабходныя на дадзеным этапе навучання

словы-тэрміны: гук, склад, слова, галосныя, зычныя, цвёрдыя і мяккія зычныя, звонкія і глухія зычныя, сказ.

Планаванне 1 этапу ўключае ў сябе раздзел «Карэкцыйная работа на фанетычным узроўні» (Дадатак 2).

Мэта 2 этапу карэкцыйна-развіваючага навучання: ліквідацыя прабелаў у развіцці лексічнага запasu і граматычнага ладу мовы.

Задачы 2 этапу:

1. Узбагачэнне слоўнікавага запasu шляхам назапашвання новых слоў, якія з'яўляюцца рознымі часцінамі мовы, развіццё ўмення актыўна карыстацца рознымі спосабамі словаўтварэння.

2. Далейшае развіццё і ўдасканаленне граматычнага афармлення звязнай мовы шляхам авалодання вучнямі словазлучэннямі, сувяззю слоў у сказе, мадэлямі розных сінтаксічных канструкцый.

Важным напрамкам работы па ўзбагачэнні лексічнага запasu з'яўляецца азнаямленне з рознымі спосабамі словаўтварэння. Гэтаму надаецца вялікае значэнне, так як у працэсе такой працы развіваецца здольнасць успрымання і адрознення значымых частак слова, фарміруецца назіральнасць, здольнасць супастаўляць словы па іх марфемнаму складу. Акрамя таго, у лексічны слоўнік варта актыўна ўводзіць словы, якія не маюць намінацыйнага значэння (прыназоўнікі, злучнікі, выклічнікі), але якія выконваюць пэўную функцыю ў мове. Трэба памятаць, што ўзбагачэнне лексікі не варта абмяжоўваць толькі назапашваннем у дзяцей пэўнай колькасці слоў. Важна навучыць дзяцей рабіць адбор і групіроўку слоў па розных прыметах: марфемных (па агульнасці кораня, прыстаўкі, суфікса), лексіка-семантычных (па агульнасці або супрацьлегласці значэнняў), па граматычных (суадносіць словы у родзе, ліку і склоне) і г.д.. Пры гэтым трэба ўлічваць, што сістэмныя сувязі паміж лексічнымі адзінкамі лягчэй за ўсё выяўляюцца і практычна асэнсоўваюцца шляхам выкарыстання прыёму параўнання, які дазваляе ўсталяваць у адных выпадках падабенства ў значэннях і складзе слоў, а ў іншых - адрозненне. На

занятках выкарыстоўваю заданні: утварэнне слоў пры дапамозе суфіксаў, пры дапамозе прыставак, падбор сінонімаў, антонімаў і г.д. (*Дадатак 3*)

Навучаючы дзяцей, патрэбна забяспечыць перш за ўсё практычнаму засваенню ведаў, што можа быць дасягнута шляхам арганічнага спалучэння практыкі моўных зносін і выканання спецыяльных практыкаванняў, накіраваных на фарміраванне лексіка-граматычных абагульненняў.

На гэтым этапе вучні будуць:

- арыентавацца ў марфемным складзе слова,
- актыўна карыстацца рознымі спосабамі словаўтварэння;
- правільна выкарыстоўваць новыя словы ў сказах розных сінтаксічных канструкцый (усталяваць сувязь паміж формай і значэннем);
- перадаваць сутнасць практыкаванняў, паслядоўнасць разумовых дзеянняў у разгорнутым выказванні.

Планаванне 2 этапу ўключае ў сабе раздзел «Карэкцыйная работа на ўзроўні слова» (*Дадатак 4*).

Мэта 3 этапу карэкцыйна-развіваючага навучання: ліквідацыя прабелаў ў фарміраванні звязнай мовы.

Задачы 3 этапу:

1. Развіццё і ўдасканаленне ўменняў і навыкаў звязнага выказвання.
2. Праграмаванне сэнсавай структуры выказвання, яго звязнасці і паслядоўнасці.
3. Адбор моўных сродкаў, неабходных для пабудовы выказвання (доказ, разважанне, перадача зместу тэксту, сюжэтнага малюнка).

Пры рабоце ў гэтым напрамку з малодшымі школьнікамі найбольшую ўвагу неабходна надаць навучанню дзяцей дыферэнцаваць прыназоўнікі і прыстаўкі і складаць сказы са слоў у правільнай паслядоўнасці.

У малодшых школьнікаў вылучэнне сказаў з тэксту выклікае цяжкасці. Гэта звязана з тым, што ў дзяцей не сфарміравана або недастаткова сфарміравана ўяўленне пра сказ. З мэтай фарміравання

ўмення вызначаць колькасць, паслядоўнасць і месца слоў у сказе прапануюцца наступныя заданні: аднаўленне дэфармаванага тэксту, вылучэнне сказаў з суцэльнага тэксту, складанне тэксту з асобных сказаў, прыдумванне сказаў па сюжэтнаму малюнку і вызначэнне колькасць слоў у ім, складанне сказаў са слоў, дадзеных у беспарадку, складанне сказаў па малюнках, прыдумванне сказаў з пэўнымі словамі, па графічнай схеме прыдумванне сказаў, павялічэнне колькасці слоў у сказе і г.д. (*Дадатак 5*).

Па заканчэнні 3 этапу карэкцыйна-развіваючага навучання ў вучняў павінны быць:

- сфарміраваныя практычныя ўяўленні пра тэкст;
- развіты ўменні і навыкі аналізу тэксту;
- развіты ўменні і навыкі самастойнай пабудовы выказвання.

Планаванне 3 этапу ўключае ў сябе раздзелы «Карэкцыйная работа на ўзроўні сказа» і «Карэкцыйная работа на ўзроўні тэксту» (*Дадатак 6*).

Вельмі важна своєчасова выявіць прычыны цяжкасцей пісьма, якія ўзнікаюць у дзяцей у перыяд авалодання граматай, каб мець магчымасць адразу аказаць мэтанакіраваную дапамогу.

З вучнямі другога - трэцяга класаў лагапедычную працу ажыццяўляю на матэрыяле школьнай праграмы.

2.3. Выніковасць і эфектыўнасць вопыту

2.3.1. Вызначэнне крытэрыяў для дыягностыкі паспяховасці дадзенага вопыту, прадстаўленне метадыкі апісання і аналізу вынікаў.

Для дыягностыкі паспяховасці сістэмы карэкцыйных заняткаў выкарыстоўваўся параўнальны аналіз вынікаў дыктантаў па беларускай мове ў пачатку навучання 2 класа і ў канцы 3 класа. Работа па карэкцыі пісьмовай мовы вучняў лічылася паспяховай, калі на прыканцы навучання 3 класа, дзеці сталі рабіць менш памылак на пропуск, замену, перастаноўку дабаўленні, паўторы літар і складоў, злітнае напісанне слоў, знакі прыпынку у сказах.

2.3.2. Доказ выніковасці праз канкрэтныя прыклады са спасылкай на матэрыялы дадатку.

Маніторынг пісьмовай мовы паказаў, што 75% вучняў 2-3 класаў, якія наведвалі пункт карэкцыйна-педагагічнай дапамогі, павысілі ўзровень авалодання кампанентамі мовы (*Дадатак 7*). Зменшылася колькасць памылак на замену і пропуск літар, складоў, напісанне слоў з прыназоўнікам. Вучні навучыліся правільна афармляць сказы, ставіць знакі прыпынку ў канцы сказа, дзяліць тэкст на сказы, а сказы - на словы. Узбагаціўся лексіка-граматычны бок мовы: дзеці сталі знаходзіць і вызначаць антонімы, сінонімы, амаграфы, умеюць ўтвараць словы пры дапамозе прыставак, суфіксаў, адрозніваць прыстаўку ад прыназоўніка.

Пасля ўвядзення сістэмы лагапедычнай работы па карэкцыі дысграфіі на аснове моўнага аналізу і сінтэзу ў беларускамоўнай школе настаўнікі пачатковых класаў заўважылі не толькі павышэнне граматычнасці пісьма, але і павышэнне цікавасці да тэм ўрока. Веды, засвоеныя дзецьмі на карэкцыйных занятках, запаміналіся больш трывала і лягчэй актуалізаваліся на ўроках.

2.3.3. Вызначэнне ўмоў, якія пазітыўна ці негатыўна ўплываюць на эфектыўнасць і выніковасць дадзенага вопыту.

Пазітыўнай умовай, якая ўплывае на эфектыўнасць і выніковасць вопыту, з'яўляецца высокая зацікаўленасць настаўнікаў пачатковых класаў у выкарыстанні дадзенай сістэмы лагапедычнай працы, паколькі веды дзяцей, атрыманыя на карэкцыйных занятках, дазваляюць настаўніку больш эфектыўна праводзіць урокі беларускай мовы.

Негатыўнай умовай вопыту з'яўляецца высокая ступень стамляльнасці дзяцей, якія прыходзяць на 6-7 ўроках, нізкая матывацыя бацькоў.

3. Заключэнне.

3.1 Канкрэтныя высновы і прапановы, якія вынікаюць з вопыту.

Дадзеная праца прысвечана карэкцыі дысграфіі на аснове парушэння моўнага аналізу і сінтэзу ў малодшых школьнікаў. Праблема стаіць сёння як ніколі востра, пра што сведчыць не толькі вялікая распаўсюджанасць дысграфіі, якой пакутуе больш за палову вучняў масавых школ, але і цяжкасці яе пераадолення. Актуальнасць дадзенай работы вельмі высокая, бо ў метадычных рэкамендацыях «Арганізацыя і змест работы ў пунктах карэкцыйна-педагагічнай дапамогі» прапісана патрабаванне да правядзення заняткаў на беларускай мове ў беларускамоўных школах, а метадычнай літаратуры (планавання, канспектаў заняткаў) вельмі мала.

3.2 Перспектыва далейшага ўдасканалення дадзенага вопыту і сваёй прафесійнай практыкі.

Планую дадзены вопыт удасканалваць: прадоўжыць падбор практычнага матэрыялу для заняткаў па карэкцыі дысграфіі ў 2-3 класах і распрацаваць планаванне для вучняў 4 класа з дысграфіяй на аснове моўнага аналізу і сінтэзу ў беларускамоўных школах.

3.3 Рэкамендацыі па выкарыстанні педагагічнага вопыту ў дзейнасці іншых педагогаў, магчымасці яго прымянення ў масавай практыцы.

Дадзенае планаванне рэкамендавана для выкарыстання ў рабоце настаўніка-дэфектолага на пункце карэкцыйна-педагагічнай дапамогі з дзецьмі 2-3 класаў для дысграфікаў з парушэннем моўнага аналізу і сінтэзу ў беларускамоўных школах. Кожны настаўнік індывідуальна можа павялічыць або паменшыць колькасць гадзін па дадзенай тэме ў залежнасці ад асаблівасцей развіцця дзяцей.

3.4 Уласныя артыкулы, выступленні з дадзеным вопытам у педагагічных аўдыторыях.

Вопытам работы дзялілася на раённым метадычным аб'яднанні настаўнікаў-дэфектолагаў Бабруйскага раёна, на педсавеце ў школе.

Дадзены вопыт быў прадстаўлены у раённым конкурсе "Сучасныя тэхналогіі ў спецыяльнай адукацыі» (дыплом II ступені) і рэкамендаваны для ўдзелу ў абласным конкурсе.

Спіс літаратуры

1. Кодекс Рэспублікі Беларусь аб адукацыі. - Мінск : Нацыянальны цэнтр прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь, 2011. - 400 с.

2. Методычныя рэкамендацыі «Арганізацыя і змест работы ў пунктах каррекцыйна-педагагічнай дапамогі», 2012 г.

3. Логопедыя: Методычнае наследаванне: Пасобіе для логопедоў і студэнтаў дефекталогічных факультэтаў педагагічных вузав/ Пад рэдакцыяй Л.С.Волковай : у 5 кнігах - Масква : Гуманітарны выдавецкі цэнтр ВЛАДОС, 2003 Кніга IV: парушэнне пісьменнай мовы: Дыслекцыя. Дысграфія. – 304 с.

4. Садовнікова, І.Н. Каррекцыйнае адукаванне школьнікаў з парушэннямі чытання і пісьма: Пасобіе для логопедоў, выкладчыкаў, псіхологаў дашкольных устаноў і школ розных тыпаў. – І.Н.Садовнікова, Масква : АРКТИ, 2005. – 400с.

5. Солахаў, А.В. Займальна ад А да Я: Дапаможнік для настаўнікаў пачатковых класаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне агульнай сярэдняй адукацыі, з 12-гадовым тэрмінам навучання / А.В. Солахаў. – Мінск : Лексіс, 2004. – 262 с.

Практыкаванні для 1 этапу карэкцыйна-развіваючага навучання

1. Дыферэнцыя літар Б – П

Падкрэсліце літару Б у шэрагу літар:

А Т Р П Б А У Е Б Р Б У Б М Л Б З Ы Б А Б Д Б У Б Э З Д А Б Ч Б Ю Е Б Й

Падкрэсліце літару П у шэрагу літар

Г О П А К У Ы Р П Д Ф П Р Ж Ъ Р П А С П Р Г Н П А П Х Р А П Н У А

Падкрэслі літары Б адной рысай, літару П- дзвюма:

А Р Л Б П Р А П Д Л Б У Г Д П У Р Д Б Н У П Д Б Ы П Л П Р Ц Й Ё Б А П

Прачытай спачатку словы з літарай Б, затым з літарай П: вусны, дапамога, піла, зубы, посуд, літара, пекар, буран, павук, бура, поле, букет, альбом, партрэт, бокс, субота, партфель.

Гульня «Хто больш?». Неабходна прыдумаць і запісаць як мага больш слоў: якія пачынаюцца на літары Б, П або якія маюць іх у сваім складзе.

2. Назваць слова, вызначыць першы, другі, трэці і г.д. гукі, удакладніць іх колькасць.

3. Прыдумаць слова з 4, 5 гукамі.

4. Раскласці словы ў кошыкі, у якіх зададзены гук быў бы на першым, другім, трэцім месцы. (Шуба, вушы, кош).

5. Скласці словы рознай гука-складовай структуры з літар разразной азбукі.

6. Выбраць са сказаў словы з вызначанай колькасцю гукаў.

7. Дадаць розную колькасць гукаў да аднаго і таго ж склада, каб атрымалася слова: па - (пар), па - (парк), па - (панама).

8. Падабраць слова з пэўнай колькасцю гукаў.

9. Пераўтварыць словы: а) дадаючы гук: рот - крот, мех - смех, луг - плуг; б) змяняючы адзін гук у слове (ланцужкі слоў): сом - сок - сук - суп); перастаўляючы гукі: піла - ліпа, палка - лапка.

10. Якія словы можна скласці з гукаў аднаго слова, напрыклад: ствол (стол, вол), крапіва (парк, карп, пар, рак, Іра).

1 этап

№	Тэма ўрока	Змест па тэмам			Колькасць гадзін ДАТА	Патрабаванні да ўзроўню падрыхтоўкі вучняў
		Віды фанетыка-фанематычнага аналізу і сінтэзу	Развіццё лексіка-граматычнага складу мовы	Развіццё звязнай мовы		
Раздзел I. Карэкцыйная работа на фанетычным узроўні						
1	Маўленне. Сказ.	Вылучэнне з мовы сказаў. Складанне схем да сказа.	Вялікая літара ў пачатку сказа. Кропка ў канцы сказа.	Складанне сказаў па прадметных малюнках.	1	Дзеці павінны ўмець: размяжоўваць паняцці: моўныя і нямоўныя гукі; - адрозніваць па акустычных і матарных прыкметах: галосныя гукі ад зычных, цвёрдыя зычныя ад мяккіх, звонкія ад глухіх; - называць гукі з якіх складаецца слова (галосныя: націскны - ненаціскны)
2	Сказ. Слова.	Вызначэнне колькасці слоў у сказе.	Граматычнае афармленне сказа.	Размежаванне сказаў у суцэльным (сляпым) тэксце. Віды сказаў па інтанацыі і мэце выказвання.	1	
3	Слова. Склад.	Вылучэнне галоснага са склада.	Складаўтваральная роля галосных. Правілы пераносу. Актывізацыя і ўзбагачэнне слоўніка па тэме: «Жывёлы»	Складанне і чытанне сказаў розных па інтанацыі і мэце выказвання	1	
4	Моўныя і нямоўныя гукі. Органы маўлення.	Дыферэнцыяцыя моўных і нямоўных гукаў. (Гульня "Што гучыць»).	Графічная схема гукаў. Алфавіт.	Чытанне «Пацешная азбука» (літара згубілася).	1	

Практыкаванні для 2 этапу карэкцыйна-развіваючага навучання

1. Напісаць як мага больш слоў, якія адказваюць на пытанні: «Якое?, Якая?, Які?, Якія» «Зіма». Сонца (якое?) .., .. Вечер, неба .., .. ўзоры,.. Сняжынкi, мароз ..,дзень .., ... паветра

2. Складзі апавяданне пра лісу. Устаўце ў сказы патрэбныя па сэнсе словы. У кумачкі - лісы зубкі _____, лычык _____, шубка _____. У лісы поўсць _____, _____. На грудзях у лісы камізэлька. На шыі _____ галстучак. (Словы для даведак: белы, пухнатая, залацістая, вострыя, цёпленькія, тоненькае.)

3. Гульня «Хто які?» Запісаць словазлучэнні Слупкі слоў, якія абазначаюць прадметы, а справа - слупок слоў, якія абазначаюць прыметы прадметаў, але ў іншым парадку:

мядзведзь	баязлівы
ліса	нязграбны
заяц	калючы
воўк	злы
алень	хітрая
вожык	рагаты

4. Прыдумай як мага больш слоў, якія адказваюць на пытанні: "Што робіць?", «Што робяць?», Па тэме "Вясна" (ранняя, позняя). Сонца (што робіць?) .., .. Птушкі,.. Снег, трава ..,.. дрэвы,.. Ручаі, .. сады,.. Лісце, дзеці ...

5. Прыдумаць як мага больш слоў, якія адказваюць на пытанні: "Хто?" ці "Што?" Па тэме «Вясна».

Растае (што?) .., Зеленее ..,.. Бягуць, прылятаюць ..,распускаюцца .., .. квітнеюць,.. Гуляюць, ... з'яўляюцца

6. Гульня «адзін - шмат».Аловак – алоўкі, вакно, вядро, хата, куст, пчала, дрэва, агурок.

7. Гульня «Назаві ласкава”: куст -грыб - шар –лялька і г.д.

2 этап

№	Тэма ўрока	Змест па тэмам			Колькасць гадзін ДАТА	Патрабаванні да ўзроўню падрыхтоўкі вучняў
		Віды фанетыка-фанематычнага аналізу і сінтэзу	Развіццё лексіка-грамматычнага складу мовы	Развіццё звязнай мовы		
Раздзел II. Карэкцыйная работа на ўзроўні слова						
1	Слова, якое абазначае прадмет	Падбор слоў да гукавой схемы	Дапоўніце рады слоў. <i>Адзенне: паліто, Мэбля: стол, Пабудовы: хата, Посуд: лыжка, ...</i>	Знайсі сказ, які падыходзіць да дадзенай схемы. <i>(Хто?) (калі?) (што зрабілі?) (што?) (каму?)</i> Знайсі словы, якія абазначаюць прадмет.	1	
2	Слова, якое абазначае прадмет	Падбор слоў да гукавой схемы. Гука-літарны аналіз слова <i>дзядзька</i>	Запісаць словы, якія абазначаюць людзей. <i>Члены сям'і: тата, мама, бабуля, брат, сястра, дзядуля. Людзі розных прафесій: аграном, будаўнік, арыст, пісьменнік, ляснік.</i>	Саставіць сказ па малюнку «Зімовыя забавы» і знайсці словы прадметы. <i>«Надышоў марозны дзень. Яркі свеціць сонца. Снег зіхаціць рознакаляровымі агнямі»</i>	1	

Практыкаванні для 3 этапу карэкцыйна-развіваючага навучання

1. Саставіць апавяданне.

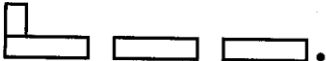
дупле жыла у вавёрка

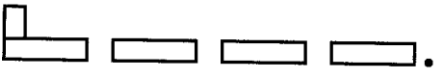
у нарадзіліся ваверчаняты вавёркі

ваверчаняты і бездапаможныя маленькія былі

клапацілася аб вавёрка дзецях сваіх

2. Складзі сказ па схеме.

3. Дэфармаваныя сказы. Аднавіце сказы.

1. наЖа лабы ў садзе. Ная ларва кіквет. У дзеса лібы лыпчо. Ныя дзегулі. У сыя жала. жнаАсцяро, наЖа!

2. У селе ларас насас. Амт лобы лодуп. У пледу лажы вакавёр. У ваківёр былі дзеітк. ныЯ маыля.

4. Вызначце межы сказа ў тэксце

Паміж ствалоў сосен прамільгнула вавёрка куды яна падзелася дзе яе домік вакол стаіць цішыня добра восенню ў лесе а колькі грыбоў але што гэта павучок учапіўся за крыштальную павуцінку і ляціць куды ён ляціць дзе спыніцца шчаслівага табе падарожжа, павучок.

5. Неразвітыя сказы зрабіць развітымі.

Птушкі спяваюць.

Мухі вісяць.

Мошкі лятаюць.

У лесе звонка спяваюць птушкі.

Вялікія мухі нерухома вісяць у паветры.

Лятаюць слупом мошкі.

3 этап

№	Тэма ўрока	Змест па тэмах		Колькасць гадзін ДАТА	Патрабаванні да ўзроўню падрыхтоўкі вучняў
		Развіццё лексіка-граматычнага боку мовы	Развіццё звязнай мовы		
III раздел. Карэкцыйная работа на ўзроўні сказа					
1	Просты неразвіты сказ. Знаходжанне галоўных членаў сказа.	Дапасаванне дзеяслова да назоўніка. Галоўныя члены сказа.	Практычная праца з тэкстам «Вясна». Вылучэнне галоўных членаў сказа.	1	Умець: - назіраць, параўноўваць, - чуць, слухаць,
2	Дыферэнцыяцыя «Словазлучэнне - сказ»	Пабудова сказаў. Галоўныя члены сказа	Складанне сказаў з дадзеных словазлучэнняў. Гутарка па прачытанай казцы.	1	думаць, - выказваць свае думкі,
3	Развіты сказ з ужываннем слоў у вінавальным склоне з прыназоўнікам і без яго у адзіночным і множным ліку.	Ужыванне вінавальнага склону адзіночнага і множнага ліку. Узбагачэнне слоўніка прафесіямі людзей.	Графічная схема сказа. Сувязь слоў у простым сказе. <i>Дзеці на ўроку зляпілі бегемота.</i>	1	- супрацоўнічаць у калектыве (прымаць дапамогу таварышаў і аказваць самому). Умець: - удзельнічаць у гутарцы;
4	Складанне развітага сказа з ужываннем слоў у родным склоне з прыназоўнікам і без яго ў адзіночным і множным ліку.	Ужыванне роднага склону адзіночнага і множнага ліку. Гульня «Угадай, чаго не стала?»	Чытанне і аналіз тэксту.	1	- адказваць на пытанні, ужываючы простыя развітыя сказы; - даваць калектыўныя адказы на пытанні па тэме;

Маніторынг парушэнняў пісьмовай мовы

Парушэнні пісьмовай мовы	Кол-ць дзяцей , якія дапускалі памылкі	
	у пачатку 2 класа	у канцы 3 класа
Замена літар	5	1
Пропускі літар	5	-
Пропускі складоў	4	1
Перастаноўка літар	4	1
Перастаноўка складоў	3	1
Дабаўленні, паўторы	3	-
Злітнае напісанне слова	3	-
Знакі прыпынку у сказах	5	1
Сярэдні ўзровень авалодання кампанентамі мовы	5	1

